

Ivana Noble

Teoložka a husitská farářka Ivana Noble je milá a laskavá žena, kterou můžete zastihnout na teologické fakultě v Praze, když zrovna v zahraničí neučí doktorandy nebo nepřednáší na konferencích.

Má ráda pestrý život, ke kterému patří cestování, miluje barvy a nepotrpí si na tituly. Ještě donedávna si ji díky mladšímu vzhledu pletli někteří kolegové s doktorandkou. Zkrátka na první pohled nepůsobí jako profesorka teologie, která vystudovala v zahraničí, napsala několik odborných knih a spoluzaložila i řídila Institut ekumenických studií.

Jaké bylo vaše mládí?

Narodila jsem se a vyrůstala v Plzni. Gymnázium jsem studovala v Blovicích. Řada lidí z Plzně dojížděla do gymnázií v okolí a lidé z okolí dojížděli do Plzně, aby mladý člověk neměl přebytek času, se kterým by nevěděl, co si počít. To byl

tehdy takový zlepšovák, a nakonec na tu dobu vzpomínám velice ráda. Byla to škola, která mi dala svobodu a aspoň v některých předmětech poměrně kvalitní vzdělání. Mohla jsem dělat to, co mě bavilo, hodně intenzivně. Opravdu s vděčností vzpomínám na řadu profesorů, kteří mi dali prostor, protože jsem nebyla úplně jednoduchý žák.

Ve čtrnácti letech jsem začala hrát divadlo. To znamenalo večerní zkoušky, večerní představení, a s tím moji rodiče hluboce nesouhlasili. První věc, kterou jsem si přes konflikty prosadila. Do-spávala jsem při prvních hodinách na gymnázium, a to rodiče ani nevěděli. Už od druhého ročníku jsem si z fyziky nevedla poznámkový sešit a moji učitelé to tole-

rovali, protože zase byly další obory, které mě bavily.

Jak vzpomínáte na svou rodinu? Byl někdo věřící?

S rodiči jsme si byli blízko, když jsem byla hodně malá. Velmi ráda vzpomínám na své věřící babičky, u kterých jsem viděla křesťanství v lákavé podobě. Setkala jsem se ale i s jeho dalšími podobami, které postrádaly spojení víry a svobody, pro mě hodně důležité. Ani já ani bratr jsme nebyli křesťansky vychováni, rodiče nebyli ani ateisté, ani komunisté, ale drželi si k církvi určitý odstup, protože v životě zažili zklamání. Ke křesťanství jsem se dostala, až když mi bylo osmnáct ve stejnou dobu jako můj bratr v Praze. Já v Plzni přes přátele, se kterými jsme hráli divadlo. Měli i punkovou kapelu a vystavovali po sklepech. Mě tehdy překvapilo, že se v takovém alternativním živém prostředí vyskytli křesťané. Představovala jsem si tehdy, že křesťanství je pro lidi, kteří si nevědí rady se životem a potřebují berličku.

Moje cesta k víře byl krok dopředu, krok dozadu. Bratr se setkal v Praze s adventisty. Přijížděl na víkend domů plný víry, pak jsme o věcech rozmlouvali a on se vracel chudák do Prahy bez víry. Pak jsem zase já ztratila předsudečnou víru a otevřel se mi nový terén, kdy jsem se setkala s tím, že Bůh je nejen stařeček na obláčku, ale také někdo jiný než ten, kdo vstupuje do lidského života, aby přikazoval, zakazoval a bral odpovědnost za moje rozhodnutí. Je jako přítel, který mě zná líp, než znám sama sebe. Tohle setkání s blízkostí bylo pro mě nakonec určující.

A kdy jste se rozhodla studovat teologii?

To trvalo nějakou chvíli. Od gymnaziálních let jsem se chtěla věnovat kresbě, malbě a ilustraci. Na školu jsem se dostala až na podruhé, ale úplně mě nenaplnovala a uvažovala jsem o přechodu na ilustraci. Po křtu mi moje okolí říkalo, jestli bych nechtěla studovat teologii a stát se farářkou, ale to pro mě byla tak absurdní myšlenka, že jsem se jí ani nezabývala. Rozhodl jeden incident. Pedagogická fakulta v Plzni, i když to bylo protiústavní, tehdy zavedla tzv. komunistickou přísahu, kdy student musel přísahat, že bude komunistou, ateistou a marxistou, a tak bude vychovávat další generace. Měla jsem asi tři měsíce po křtu a říkala si, že kdybych takovou přísahu složila, z druhé strany hlavy by mi začala růst druhá tvář. Přísaha byla spojena s imatrikulací a my to dopředu nevěděli. Čekala jsem v řadě a řešila, co podniknu. Protože jsem hrála divadlo, mohla jsem sehrát, že omdlím a někdo mě odnese, ale to by nebyla pravda. Nakonec jsem cítila, že nejnemožnější řešení bude říci, že to slíbit nemůžu a odcházím ze školy. Udělala jsem to a reakce lidí se hodně lišily. Řada mých křesťanských přátel použila k mému označení nejrůznější zvířecí jména. Rektor, tehdy obávaný komunista, mi naopak nabídl, že mi dá doporučení na jakoukoli jinou výtvarnou školu nepedagogického zaměření. A rok poté jsem se dostala na teologii díky církevnímu tajemníkovi, tehdy tajnému křesťanovi, který stopil mé dokumenty. To jsem se dozvěděla až zpětně. Když se dívám zpátky, jsem za tu zkušenost vděčná.

To jste prokázala velkou odvahu.

Bylo to sice riskantní, ale já si nedokázala představit jinou možnost.

Král.

Prof. Ivana Noble, PhD., po ukončení gymnázia pracovala jako vychovatelka neslyšících dětí, pak studovala češtinu a výtvarnou výchovu v Plzni. Během studia na Husově bohoslovecké fakultě získala stipendium na Ekumenickém institutu Světové rady církvi ve švýcarském Bossey, dostudovala teologii v Praze a na londýnské Heythrop College. V roce 1991 přijala kněžské svěcení, působila jako farářka a zároveň pokračovala ve studiu doktorátu u jezuitů v Londýně. V letech 1994 – 2000 spoluzakládala a působila jako ředitelka Institutu ekumenických studií v Praze. V současné době přednáší teologii, angažuje se v mezinárodních organizacích. Pět let pracovala na projektu *Symbolické prostředkování celistvosti v západním pravoslaví*, teď se zabývá teologickou antropologií, vypomáhá coby husitská farářka a doprovází duchovní cvičení. Napsala řadu knih. Pro nás by mohla být zajímavá její *Teologická interpretace kultury v postkomunistickém kontextu*, i když zatím vyšla pouze anglicky. Spojuje zde svůj zájem o teologii, filosofii, spiritualitu a kulturu. Ve volném čase píše poezii, maluje nebo promlouvá v ranních úvahách na vlnách Českého rozhlasu 3 Vltava.

Jak přijali přechod k víře vaši rodiče?

Velmi těžce. Už můj křest byl pro ně obtížný, protože sami měli negativní zkušenost s církví, takže se báli, že ji udělám i já. O odchodu ze školy si mysleli, že jsem si zničila svou možnou kariéru. Ohledně víry byly tedy ze začátku doma velké konflikty, ale to se během let postupně změnilo. Dnes moje maminka pravidelně chodí do kostela a tatínek se také před svou smrtí k víře vrátil. Pamatuji si na radost, když rodiče přišli na mé kněžské

svěcení a táta potom řekl, že je rád, že jsem si vybrala tuto cestu. Vybavuji si také, jak jsem ho viděla poprvé se modlit, když za mnou rodiče přijeli do mé první farnosti do Berouna.

Jaké to pro vás bylo na farnosti? Byla jste dost mladá.

Bylo mi dvacet pět let. To byla farnost, která by se neměla dávat začátečníkovi. Náboženská obec v Berouně totiž přišla o svůj sborový dům a hostovala

na evangelické faře. Podmínky tam byly velmi spartánské. Topení na uhlí, spíše na mour, s komínem, který trvale vypadával ze zdi. Náboženská obec se rozpadla, protože přede mnou chyběl dva roky farář. Když jsem tam poprvé přišla, bylo tam asi sedm lidí, jeden stařeček a stařenky, kteří tu situaci nesli velmi úkorně. Začala jsem navštěvovat další lidi, které jsem měla v kartotéce, a narazila jsem na zabouchnuté dveře: „Svědkové Jehovovi už tady u nás byli.“ Tato paní se mi pak za rok omluvila a začala znovu chodit do kostela. Počítala jsem s tím, že jdu na faru, ale zatím jsem šla do misijní stanice, což je úplně něco jiného.

Jak to vlastně po vysvěcení chodí?

Po vysvěcení jde člověk na faru a má nad sebou někoho, jakéhosi supervizora, kdo se o něj stará nějakou dobu. Tady to bylo hození do vody na místo, kam nikdo nechtěl jít. Tvrdá škola, a ještě navíc byl Beroun hodně ateistické město, dříve komunistické. Když jsem šla navštívit

ostatní faráře, ptali se mě, co tam chci dělat. Řekla jsem, že chci jít do školy a učit náboženství. A oni říkali: „To ani nedělejte, tady o to nikdo nebude stát! Zkoušeli jsme to, to vůbec nemá cenu.“ Zkusila jsem to stejně, ale místo výuky náboženství jsem nabídla filozofii a etiku, a tak jsem se dostala do všech středních škol a některých základních. Seznámila jsem se s mladými lidmi, kteří pak postupně začali chodit na faru. Měli jsme tam velmi krásné vztahy i s dalšími církvemi.

Měla jste jako žena proti mužům výhodu?

V Církvi československé husitské je poměrně hodně žen, ale v době, kdy jsem začínala se službou, a to už jsem byla třetí generace, na ženu-farářku lidé tolik zvyklí nebyli. Setkala jsem se s tím, že mimo církev byli překvapeni, že někdo tak mladý a plný síly si vybere takové povolání. Jejich otázky se pak často staly zdrojem zajímavých rozhovorů.

Jak vás přijímali kolegové z ostatních církví?

Většinou velmi dobře. Všichni byli starší než já a byli ke mně přátelštější. Ale našla se i jedna výjimka, vypomáhající důchodce, který měl složité vztahy se všemi ostatními. Ten mě rád poučoval. Pamatuji si, jak mi třeba říkal, že Hus si stejně všechno vypůjčil od Kalvána! V tu chvíli lidé z jeho sboru odcházeli a říkali mi: „Já tohle nevydržím!“ Jinak vztahy s ostatními byly velmi otevřené a postavené na rovinu včetně římskokatolického kněze, adventistického kazatele a kazatele z křesťanského společenství.

Jak to vidíte dnes s postavením ženy v teologii a v církevní službě?

S menšinovým postavením ženy jsem se setkala, až když jsem začala přednášet teologii. To byla větší výjimka než být farářka. Když jsem ji studovala, učily mě dvě profesorky, ale když jsem sama začínala učit, neměla jsem téměř žádné kolegyně. Dnes je to lepší.

Jak často se dnes věnujete farářské službě?

V neděli jezdíme na Zbraslav. Tady u nás doma se bohoslužba kolem stolu koná v pátek pro skupinu přátel. Poměrně často někde kážu nebo přednáším jako host. Jednou za rok doprovázím týdenní duchovní cvičení. Několik lidí za mnou chodí k duchovnímu doprovázení.

V současné době hlavně učíte teologii. Proč jste odešla z fary?

Chtěla jsem dělat teologii z farnosti, to byl můj ideál. Pak mě ale dva z mých bývalých učitelů přemluvili, abych se přihlásila do konkurzu na Husitskou teologickou fakultu: „Když nebudeš mít vůči čemu dělat alternativu, tak co to bude za alternativu?“ Přesvědčili mě, že je třeba učit na fakultě a napomoci tak generační výměně. Pak jsem se dalšími klikatými cestami dostala na doktorát do Londýna. Za to vděčím lidem kolem sebe. A v době, kdy se dveře na Husitské teologické fakultě zavřely, otevřely se jiné – na Institutu ekumenických studií, který jsem spoluzakládala a kde jsem pak dělala prvních šest let ředitelku. Podobně jako tomu bylo s rozhodnutím pro teologii a pro farářskou službu, i tady jako by spíš možnosti do mého života postupně přicházely, než že bych měla dlouhou dobu dopředu jasno v tom, co chci dělat a kde.

Proč vznikl Institut ekumenických studií?

Když jsme ho zakládali, chtěli jsme nabídnout něco, co tu chybělo. Teologii pro laiky se vzděláním v dalších různých dalších oborech, navíc od lidí a pro lidi z různých církví. Také jsme hodně usilovali o napojení na zahraniční teologické školy, abychom se poučili z jejich zkušeností a doučili se to, co se tu nemohlo studovat celou řadu let.

Člověk tedy nemusí být věřící, aby ho mohl studovat?

Není to podmínkou. I když většina lidí, kteří u nás na institutu studují, patří do některého z církevních prostředí, je pro nás důležité, že člověk je otevřený hledat smysl života, hledat to, co jej přesahuje, byť hledání jde netradiční cestou. Když náš institut vznikl, nebyla to instituce ani protestantská, ani katolická, ani husitská, žádná z konfesí neměla výsadní právo. Spolupracovat jsme chtěli se všemi, ale nikdo nemohl nekontrolovat, kdo tam bude učit a kdo tam bude studovat. Navíc jsme si byli vědomi toho, že je obtížné mít mezi sebou dobré vztahy – pokud si nebudeme navzájem rovnocenní. Navíc jsme si říkali, že když spolu budou studovat lidé z různých tradic, spřátelí se a navzájem si přes konkrétní vztah důvěry najdou i pozitivní vztah ke svým tradicím.

Co dělají absolventi?

Ze začátku jsme počítali s tím, že nenajdou uplatnění v oboru teologie, ale budou se živit svou druhou specializací. V průběhu let jsme byli velmi pozitivně překvapeni, jak často lidé využili kombinaci teologie s dalším oborem. Řada našich absolventů pracuje v neziskových organizacích, učí od základních škol přes střední až po univerzity. Pracuje v médiích a ve státní správě, mezi absolventy máme umělce i vědce. Naše specializace není na prvním místě studium pro duchovenskou službu, ale mezi našimi absolventy jsou i faráři různých církví.

Můžete uvést příklad, co se u vás studuje?

Studium začíná základním náčrtem teologických otázek ve vztahu k lidskému hledání smyslu a porozumění společnosti, ve které

žijeme. Psychologie člověka, psychologie náboženství, hermeneutika doprovázejí úvod do teologického myšlení. Studium bible a různých křesťanských i dalších náboženských tradic, dějiny teologického myšlení, spiritualita, etika, porozumění symbolům, rituálům, jejich vztahu k široce pojaté náboženské zkušenosti. Cílem je naučit lidi kriticky přemýšlet, vztahovat se k různým tradicím a zároveň pracovat se svou vlastní zkušeností, se svými emocemi, se svou intuicí, protože to také patří do našeho života, a tak to musí patřit i do teologie.

Není to moc teorie?

Máme také výběrové semináře, zaměření například na práci s romskou menšinou, kaplanskou službu ve vězení, problematiku rodiny a sexuality, menšin nebo uprchlickou, ale zároveň třeba zaměření na křesťanské umění nebo spiritualitu. Vedle sebe se snažíme držet teoretické zaměření, duchovní život a praktickou angažovanost, která by odpovídala na problémy naší společnosti. S podobným spojením mám dobrou zkušenost od jezuitů z londýnské Heythrop College, kde jsem studovala. Se stejnými lidmi jsem se tam mohla dělit o poznání z knih, o duchovní hledání, společně jsme dělali tvořivé a praktické věci, kamarádili se a veselili. Pro mě to bylo úplně zjevení, chtěla jsem něco z té zkušenosti přivést sem.

Jak dlouho jste tam studovala?

Celkem sedm let. Dálkově. Pracovala jsem na plný úvazek v Praze – nebo spíš na dva. A několikrát za rok jsem jezdila do Lon-

INZERCE

dýna, na pár týdnů nebo na měsíc. Moje tělo si dodneška pamatuje dlouhé cesty autobusem.

Přivezla jste si ale také někoho jiného.

Ano, manžel Tim je z Anglie, seznámil nás náš nejlepší kamarád. Dlouhá léta jsme byli dobrými přáteli – a to nám zůstalo dodnes. A to, že se máme rádi, nám také zůstalo dodnes.

Jak jste se postavila k mateřství?

Rodinu jsme plánovali, ale to se nepodařilo. Dovedli jsme si představit oba modely: že budeme mít rodinu i to, že náš život bude pro lidi, které máme kolem sebe, a bude víc orientovaný na službu, na bádaní a tvoření.

Stává se vám ještě stále, že si vás na konferencích pletou s doktorandkou?

Stávalo se mi to poměrně dlouho, protože kolegové nebyli zvyklí na ženy v oboru. Jednou jsme se bavili o feministické teologii, kterou nijak razantně nezastáváme, ale samozřejmě mám dost silné názory na rovnost mezi muži a ženami. Jeden student mi říkal: „Rovnost, to už dnes přece není vůbec žádný problém!“ A krátce na to se mě před ním jeden mladší kolega z Holandska ptal, jestli jsem studentka, nebo sekretářka, a jemu říkal pane doktore.

Co je feministická teologie?

Teologie, která zdůrazňuje nejen rovnoprávnost, ale také ženskou nebo pro ženy přijatelnou náboženskou symboliku. Je to reakce na teologii, která bude chápat Boha a náboženskou tradici výhradně mužským způsobem. Upozorňuje nás, že sice v dějinách máme silné patriarchální modely náboženství, ale v jejich tradicích najdeme zároveň významné a silné výjimky. Ty vždy byly.

Čtla jsem, že máte ráda barvy a ráda je také nosíte.

Když se ocitnete v prostředí, které je (dneska už je to lepší) výrazně mužské a hodně akademické, může se stát, že v prostředí černých obleků a šedých sak zažijete žízeň po barvách. Možná je to obrana, aby vám nenarostly vousy (*smích*). Barvy jsem k životu potřebovala vždy, nejen na schůzích nebo v knihovnách. Přinášejí do mého života krásu, rozmanitost nálad, šířku možností vyjádření a hloubku prožitku.

Češi dnes nemají kladný vztah k církvím. Co by se mělo změnit, aby si k víře našli cestu?

Mně pomohlo setkání s vrstevníky, kteří nezapadli do škatulky mých předsudků. Jistě pomůže také otevřenost a prostor svobody. Obojí v církvích často najdete, ale musíte překonat první bariéru – vydat se pro mnohé do tolik neznámého světa. Proto je důležité budovat nízkoprahovější prostor. Když jsem začala učit v Berouně na gymnáziu, skamarádila jsem se se studenty a pozvala je na faru na čaj. Přišli a pak se mi přiznali, že se obávají, že se na faře změním v jinou bytost! Zažila jsem konfrontaci s tím vyšším pražem – místem, kam se normálně nechodí, kde člověk neví, co by ho tam mohlo potkat. Když se církev naučí setkávat s lidmi před tím jejich pražem, může to být k užítku na obou stranách. Nejde o lanaření duší nebo o to, aby nás bylo víc. Jde o společné hledání toho, co je v životě dobré a skutečné. Hledání toho, komu my říkáme Bůh, ale známe ho také jen do určité míry. A možná o něm neznáme něco, co zná ten druhý, kterého potkáme. Když bude člověk doma v tom, kým je, a nebude toho druhého brát jako hrozbu, najdou se přece nějaké prostory setkávání.

Dokážete si dnes představit život bez víry?

Ani bych si to představit nechtěla. I když vím, že víra je něco, co si člověk nemůže naordinovat, není to něco, co si sama vytvoříte, a znám lidi, kteří o ni přišli nebo ji přestali hledat. Ono hledání je alespoň něco, co můžete udělat ze své strany a přispět k možnostem, jestli se s vírou setkáte, nebo ne. Být věřící je pak proces, do kterého patří setkání s blízkostí, která je jiná než všechno, co jste znali do té doby. Učíte se té blízkosti rozumět. Učíte se rozumět sobě a svým vztahům ve světle té blízkosti, blízkosti, která vás mění. Učíte se rozumět světu, do kterého patříte – a patřit do toho světa tak, abyste do něj přinášela něco z dobra blízkosti, která naplnila váš život. Mít víru ale neznamená mít jistotu, že nepřijde v životě situace nebo období, která zatřesou vašimi přesvědčeními. K víře patří pochybnost. Patří k ní i to, že místo odpovědí, které jsme přijali jako dané, můžeme najít ještě jiné a hlubší otázky. Víra je vždycky zároveň cestou do nových krajín. Je určitě pro

můj život velmi důležitá, a to ostatní se odvíjí od ní.

Blíží se Velikonoce. Co pro vás představují a jak je prožíváte?

Velikonoce jsou pro mě pozváním na hlubinu. Často těsně před nimi na konci půstu doprovázím duchovní cvičení. Končíme Květnou nedělí, kdy se připomíná Ježíšův vjezd do Jeruzaléma, ale i to, že zástup, jenž vítá Krále, za chvíli bude křičet: Ukřižovat! A pak jsou tady tři dny, kterým se říká velikonoční triduum a během nichž se v kostelích připomíná Kristova smrt a jeho vzkříšení, ve kterém se slaví naděje, že Bůh se postavil proti násilí, zlu a vložil do našich životů možnosti, které jsme si ani nedovedli představit: být celí, být živí, přerodit se touto nadějí, najít v ní odvahu, pevnou půdu pod nohama, posílení v tom, že temnota nemá poslední slovo, že do světa svítí Boží světlo probouzející k životu. Tyto tři dny sloužím bohoslužby v kostele a mám moc ráda jejich specifickou podobu.

Na Zelený čtvrtek se připomíná poslední večere s učedníky a pak Ježíšova cesta do samoty v Getsemanské zahradě. Velký pátek vede křížovou cestou do blízkosti kříže, jehož stín, jak říká jeden můj přítel, v nějakém smyslu padá na život každého člověka. Nedá se vyargumentovat. Nedá se mu vyhnout. Těžko se dá popsat tomu, kdo to nezažil, jak do Kristova kříže vnikají všechny mé stíny. Jak v jeho smrti umírá i všechno, co způsobilo nejen jeho smrt, ale to, co v sobě smrt a zmar nese. A pak přichází Bílá sobota, den mlčení, čekání – kdy to, co se děje, je skryté našim očím. Křesťanská tradice spojuje tento den s Kristovým sestoupením do pekel, kam vyzbrojen vítězným křížem přichází osvobodit naše mytické i fyzické předky, probudit je k životu a obnovit v nich dobro. V noci ze soboty na neděli se pak slaví, jak Kristus, vzkříšený a křísící, vystupuje z hrobu, dává se poznat a dává poznat nový, jiný řád života, než je ten, kterému vládne násilí a smrt. Možná že takové vysvětlení je těžko pochopitelné bez podobného prožitku, že zní jako fráze. A tak si zkuste aspoň představit, že celý váš život někdo sroluje jako špinavý kabát, dá jej do pračky s „prádlem“ někoho velmi dobrého, a když jej vyndá, vy vidíte, že v něm jsou zase barvy.

Lída CHARVÁTOVÁ
Obrazy Ivany NOBLE